

بسم الله الرحمن الرحيم

چکیده مهمترین مطالب تاریخ دوازدهم انسانی (۳) گروه تاریخ رامهرمز - شهین خواجهوی نژاد

درس اول

تاریخ نگاری و منابع دوره ی معاصر

تحولات تاریخ نگاری دوره ی معاصر:

الف) تاریخ نگاری سنتی و میراث تاریخی

ب) تاریخ نگاری معاصر (جدید)

مهمترین ویژگی های تاریخ نگاری سنتی عبارت اند:

۱) بیشتر به ثبت وقایع شاهان وامور آن ها می پرداختند

۲) بی توجهی به زندگی اجتماعی و حیات فرهنگی و اقتصادی مردم

۳) بی توجهی به علل و نتایج رویدادها

۴) داشتن روحیه ی تملق و چاپلوسی

۵) سبک نگارش سخت و پرهیز از ساده نویسی و تحلیل و تفسیر

نکته: جنگ های ایران و روسیه در دوران فتحعلی شاه توجه زمامداران و نخبگان ایرانی را به دنیای غرب جلب کرد.

نکته: ترجمه ی آثار اروپایی از زمان عباس میرزا (ولیعهد فتحعلی شاه) در ایران آغاز شد.

نکته: راولینسون افسر و دیپلمات انگلیسی در عصر قاجار اولین شرق شناسی بود که با مطالعه ی کتیبه ی بیستون موفق به خواندن خط میخی شد.

از پیشگامان انتقاد به تملق و چاپلوسی و متکلف نویسی خاوری شیرازی بود. و نخستین کسی که واقعیت قتل امیر کبیر را بازتاب داده است میرزا محمدجعفر خورموجی بود.

نظر میرزا آقاخان کرمانی درباره ی مورخان جدید اروپایی را بنویسید؟ آخر صفحه ۵ خط آخر.

ویژگی های روش تاریخ نگاری معاصر (نوبین) را بنویسید؟ ص ۶ بند اول کامل.

اساس کار تاریخ نگاری سنتی را با تاریخ نویسی معاصر مقایسه کنید؟ ص ۶ بند سوم اساس کار تا... توجه میشود.

نکته: انقلاب مشروطه تاثیر عمیقی بردگرگونی های بینش مورخان ایرانی داشت و توجه آنان را به ویژه به نقش مردم جلب کرد.

گونه های منابع تاریخی در دوره ی معاصر:

الف) کتاب ها مانند کتاب های تاریخی، خاطرات، سفرنامه ها

ب) نشریات (روزنامه ها)

ج) اسناد و منابع آرشیوی

چ) بناها، اشیاء و وسایل

نکته: در عصر قاجار سفرنامه ها گسترش فراوانی یافتند.

نکته: نشریات در زمان قاجار به ایران راه یافتند و پس از پیروزی مشروطه نشریات رشد سریعی پیدا کردند.

اولین روزنامه ایران چه نام داشت و توسط چه کسی انتشار یافت؟ کاغذ اخبار - توسط میرزا صالح شیرازی.

نکته: روزنامه وقایع اتفاقیه (دولت علیه ی ایران) توسط امیر کبیر انتشار یافت.

آرشیو را توضیح دهید؟ ص ۱۳ بند دوم خط سوم بسیاری تا... آخر چهارم است.

آرشیوملی ایران (سازمان اسناد ملی) در سال ۱۳۴۹ شمسی با تصویب قانون آرشیو تاسیس شد.

درس دوم

ایران و جهان در آستانه ی دوره معاصر

اواخر حکومت بزرگ صفویان سلطان حسین صفوی به پادشاهی رسید در زمان ایشان هرج و مرج کشور را فراگرفت و افغان ها با شورشی که ایجاد کردند اصفهان را به دست گرفتند ، روسیه و عثمانی نیز از این فرصت استفاده کرده و بخش هایی از شمال و غرب کشور را اشغال کردند.

در چنین شرایطی تهماسب پسرسلطان حسین شاه صفوی و نادرافشار وفتحعلی خان قاجار دست به دست هم داده و در اولین گام خراسان را تصرف کردند نادرافشار فرماندهی سپاه را به دست میگیرد و طی چندین جنگ افغان ها را شکست داد، سپس نادر به جنگ با عثمانی می رود و سرزمین های اشغال شده ایران را آزاد کرده و عثمانی را شکست میدهد، روسیه با مشاهده ی توان نظامی نادر و سپاهش جرات روبه روشن شدن با نادر را ندارد و نیروهای خود را از سرزمین های ایران بیرون می برد، نادر به بهانه ی پناه دادن پادشاه گورکانی به افغان ها و تعقیب افغان ها به هند حمله کرد . نادر پس سرسازمان دادن اوضاع داخلی و خارجی تهماسب دوم پسر سلطان حسین را به بهانه ی بی لیاقتی برکنار و خود به پادشاهی میرسد نادر شاه افشار سرانجام هنگامی که مشغول سرکوب شورشی در خراسان بود با توطئه ی نزدیکان و سردارانش کشته شد ، پس از مرگ نادر بین کریم خان زند از طایفه های لر و محمدحسن خان از قاجار رقابت برای تخت پادشاهی آغاز میشود که کریم خان موفق به کستن محمدحسن خان میشود و پسر او آقامحمدخان را به عنوان گروگان به پایتخت تازه تاسیس خود شیراز میبرد کریم خان در آغاز خود را وکیل الدوله (یعنی وکالت از طرف شاهزاده ای صفوی بود اما اندکی بعد لقب وکیل الرعا یا یعنی نماینده مردم ایران را برای خود برگزید در زمان کریم خان برخلاف نادر شاه که پیوسته به جنگ مشغول بود و برای تامین هزینه های جنگ از مروج مالیات میگرفت ایشان از ادامه لشکر کشی ها دست کشید و موجبات آرامش و رونق و آبادانی قلمرو را فراهم آورد و پس از ۳۰ سال پادشاهی از دنیا رفت پس از مرگ کریم خان دوباره آشوب ایران را فراگرفت به گونه ای که کمتر از ۱۵ سال ۷ تن از خاندان زند به قدرت رسیدند و لطفعلی خان زند آخرین فرمانروای زند آقا محمدخان شکست خورد و کشته شد. آقا محمد خان پس از مرگ کریم راهی استرآباد (گرگان) شده و با متحد کردن ایل قاجار شروع به روبه روشن شدن با زندیان میکند ایشان ابتدا نواحی شمالی و مرکزی ایران را تصرف کرده و تعران را به عنوان پایتخت خود انتخاب کرد و سپس با شکست لطفعلی خان در شیراز و سرکوب حاکم گرجستان در تهران تاج گذاری کرد.

۱- چرا افغان ها نتوانستند حکومت قدرتمندی در ایران تشکیل دهند؟ به دلیل ناتوانی در تسلط بر تمام قلمرو صفوی و ناآشنایی با اصول کشورداری

۲- صفویان ایل افشار را با چه هدفی به نواحی شمال کوچاند؟ برای محافظت از مرزهای خراسان در برابر ازبکان

نکته: تهماسب دوم پسرسلطان حسین برای باز گردآوری نیرو و بازگرداندن قدرت صفویان از پایتخت گریخت و با کمک نادر افشار و فتحعلی خان قاجار افغان ها را از ایران بیرون کردند

بهانه ی نادر برای برکناری تهماسب دوم چه بود؟ به بهانه ی بی کفایتی

شروط نادر در شورای دشت مغان برای پذیرفتن سلطنت را بنویسید؟ صفحه ۱۷ پایین صفحه سمت چپ مورد های ۱ و ۲ و ۳

نادر شاه افشار چگونه کشته شد؟ سرانجام هنگامی که مشغول سرکوب شورشی در خراسان بود با توطئه ی نزدیکان و سردارانش کشته شد.

عوامل ناکامی نادر شاه را بنویسید؟ ص ۱۹ بالای صفحه سمت چپ خط سوم اشتغال تا..... برخوردش با آنان

جانشینان نادر را چه کسانی بودند؟ ص ۱۹ زیر فعالیت وسط خط سوم ، دوتن تا..... شاهرخ رسید.

نکته: پایه گذار سلسله ی زندیان کریم خان بود و آخرین فرمانروای زند لطفعلی خان بود.

مهمترین پیامدهای دست کشیدن کریم خان از ادامه ی جنگ ها را بنویسید؟ موجبات آرامش ، رونق و آبادانی قلمرو و ویژه شیراز را فراهم آورد.

خصوصیات اخلاقی کریم خان زند را نام ببرید؟ مدارا با دشمنان، همدردی با مردم، ساده زیستی، رفتار مناسب با اقلیت های دینی و مذهبی.

نتایج آشوب های پس از مرگ کریم خان را بنویسید؟ فروپاشی سیاسی و اقتصادی و آسیب دیدن توان نظامی و اداری کشور بود..

نکته: مناسبات سیاسی و اقتصادی ایران با جهان در دوران افشاریه و زندیه به علت درگیری های داخلی و بی ثباتی سیاسی نسبت به عصر صفوی کاهش

چشمگیری یافت.

نکته: نادر شاه افشار برای تاسیس نیروی دریایی درمازندران و خلیج فارس جان التون انگلیسی را استخدام کرد.

دلایل تضعیف سازمان اداری و دیوانی ایران در عصر افشاریه و زندیه را بنویسید؟ حاکمیت عناصر ایلی، غلبه تفکر نظامیگری، بی ثباتی سیاسی، کوتاه بودن دوران استقرار حکومت ها.

نکته: حکومت نادرشاه بر اقتدارگرایی مطلق شاه و تمرکز بر امور نظامی ارتش متکی بود.

نکته: نادرشاه در امور اداری و اقتصادی بیشتر از دوستان و نزدیکانش به عنوان مشاور استفاده میکرد و به وزارت و دیوان سالاری توجهی نداشت.

نکته: نادرشاه افشار هیچ شهری را به عنوان پایتخت خود انتخاب نکرد.

عوامل موثر در رونق اقتصادی زندیه را بنویسید؟ آرامش و ثبات نسبی، کاهش مالیات ها، دربار کم تجمل و تلاش کریم خان برای تثبیت قیمت کالاها.

نکته: شعروادب فارسی در دوره ی زندیه تحول چشمگیری یافت که محققان آن را با عنوان " نهضت بازگشت ادبی " یاد کرده اند.

محل نگهداری خزاین نادرشاه کدام شهر بود؟ کلات شهر در خراسان.

چند مورد از اقدامات عمرانی کریم خان را نام ببرید؟ مسجد و بازار و حمام و کیل، ارگ کریم خان و بازسازی آرامگاه حافظ، سعدی و باغ دلگشا.

نکته: مکتب نقاشی شیراز که در دوره ی مغولان شکل گرفت در زمان زندیه به اوج رونق و زیبایی رسید.

نکته مهم: دوره ی زند برخی بناها با کاربرد تفریحی گسترش یافت که به کلاه فرنگی معروف بود و آن بنایی کوچک و گاهی تزیینی بود که در وسط باغ ها یا تفریحگاه ها ساخته میشد.

نکته: سده های ۱۷ تا ۱۹ میلادی وضعیت جهان این چنین بود

۱- در شرق سه حکومت مسلمان ایران و عثمانی و گورکانیان هند قرارداد داشتند.

۲- در غرب روسیه و فرانسه و انگلستان قرار داشتند.

نکته: ضعف دولت عثمانی سبب شده که در قرن ۱۹ مرد بیمار اروپا لقب بگیرد.

بهبانه ی کشور های اروپایی برای دخالت در امور داخلی عثمانی چه بود؟ برای کسب منافع و به بهانه ی دفاع از حقوق اقلیت ها

نکته: حکومت کورکانیان هند یا مغولان کبیر را محمد بابر نواده ی تیمور گورکانی تاسیس کرد.

نکته: گورکانیان هند نقش مهمی در گسترش اسلام و زبان فارسی در هندوستان داشتند.

عوامل اصلی ضعف و انحطاط گورکانیان هند: اختلاف و دشمنی میان هندوها و مسلمانان، سوء مدیریت و ضعف شاهان، ورود استعمارگران.

نکته: نخستین استعمارگرانی که به هند وارد شدند پرتغالی ها و عثمانی ها بودند و در سده ی ۱۸م فرانسه، هلند و انگلستان وارد هند شدند و سرانجام در سال

۱۸۵۷ دولت انگلستان با سرکوب سورش سربازان هند رسماً هند را جزئی از قلمرو خود اعلام کرد و ملکه انگلستان به امپراتریس هند و بریتانیا ملقب شد.

نکته: حکومت انگلستان در زمان ملکه ویکتوریا به قدرت اول جهان تبدیل شد.

نکته: پیروزی مجلس در سال ۱۶۸۸م بر سلطنت در انگلستان به انقلاب باشکوه شهرت دارد.

مهمترین دستاورد یا پیامد انقلاب باشکوه انگلستان: منشا الهی سلطنت نفی و مجلس منشا قدرت و تعیین کننده ی اختیارات پادشاه شناخته شد.

نکته: سرزمین های ایالات متحده آمریکا تا قرن ۱۸ م مستعمره ی انگلستان بودند.

نکته: اروپاییان تا قرن ۱۸ به دلایل مذهبی، سیاسی و اقتصادی به سرزمین های آمریکا مهاجرت میکردند.

چه عواملی سبب جنگ ایالات آمریکا به رهبری واشینگتن با انگلستان شد؟ وضع مالیات های سنگین توسط انگلیس، تحریکات فرانسویان.

نکته: آخرین فرمانروای گورکانی هند که کمپانی هند شرقی انگلستان او را از قدرت برکنار و به برمه تبعید کرد بهادر شاه دوم بود.

نکته: جورج واشینگتن به عنوان نخستین رئیس جمهور آمریکا انتخاب شد.

عوامل ورشکستگی اقتصادی و ضعف سیاسی و نظامی فرانسه:

۱- شکست نظامی از انگلستان

۲- صرف منابع مالی هنگفت در سرزمین آمریکا

سه طبقه اجتماعی جامعه ی فرانسه در قرن ۱۸ را بنویسید؟

صفحه ۲۸ قسمت های الف وب و پ (الف) تا معاف بودند. (ب) تا تجارت داشتند. (پ) تا آنان بود)

طبقه ی فقیر فرانسه چه کسانی را عامل سیه روزی خود میدانستند: لویی شانزدهم (پادشاه) و طبقه ی ممتاز

چه عواملی سبب خشم مردم برضد حکومت فرانسه شد؟

۱ - غفلت لویی شانزدهم از احوال مردم

۲ -تجملات و ولخرجی های لویی و درباریان

نکته: سرانجام در ۱۴ ژوئیه ی ۱۷۸۹ مردم بینوا وخشمگین با حمله به زندان پاریس انقلاب خود را آغاز کردند و سرانجام لویی شانزدهم را مجبور به امضای قانون اساسی جدید و پذیرش نظام مشروطه سلطنتی کردند و ایشان وهمسرش آنتوانت را اعدام کردند.

نکته: انقلاب صنعتی از انگلستان آغاز شد.و نخستین تحول صنعتی در نساچی و پارچه بافی صورت گرفت.

چراانقلاب صنعتی موجب تغییر مناسبات انسانی و اجتماعی واقتصادی در اروپا شد؟ ص ۳۰ خط هفتم (زیرا تا.....پیدا کردند)

دو پدیده ی اقتصادی واجتماعی انقلاب صنعتی رابنویسید؟ صفحه ۳۰ قسمت های الف وب

نکته: پدر روسیه ی جدید پتر کبیر نام دارد.

سیاست ها واقدمات پتر کبیر برای پیشرفت روسیه:

۱- استخدام کارشناسان اروپایی

۲-تاسیس مدارس ودانشگاه های جدید

۳-تقویت ارتش به ویژه نیروی دریایی

درس سوم

حکومت قاجارازآغاز تا پایان سلطنت ناصرالدین شاه

آقامحمدخان پس از مرگ کریم خان از شیراز به گرگان رفت و با متحدکردن افرادایل قاجار لطفعلی خان آخرین فرمانروای زند را شکست داد. حکومت قاجار به دست آقامحمدخان پایه گذاری شد و ساری وسپس تهران را بعنوان پایتخت برگزیدایشان برای یکپارچگی سیاسی وبازگرداندن حاکمیت دولت مرکزی به سراسر

قلمرو ایران در خورستایش است ولی به سبب بی رحمی وکینه توزی اش بامخالفان ورقیبان نام نکویی از اودر تاریخ برده نمیشود

پس از مرگ آقامحمدخان برادر زاده اش (فتحعلی شاه) باباخان به قدرت رسید دوران او از یک سو باتهاجم نظامی روسیه و ازسوی دیگربارقابت انگلیس وفرانسه مواجه بود.ایشان در سامان دادن به اوضاع داخلی موفق بوده ولی در مقابل تهاجم نظامی ونفوذ کشورهای اروپایی ناکام ماند.

پس از مرگ فتحعلی شاه نوه ی ایشان (پسرعباس میرزا ولیعهد)محمد میرزا به حکومت رسید.

در دوران سلطنت ایشان نفوذ روسیه وانگلستان به ایران افزایش یافت.

پس از مرگ محمدشاه فرزند ایشان ناصرالدین شاه به حکومت رسید ایشان میرزا تقی خان امیرکبیر را بعنوان وزیر خود برگزیدوبه او در اداره کشوراختیار تام

داد امیر کبیر به اوضاع کشور سامان داده وبرنانه منسجمی را برای اصلاح امور سیاسی واقتصادی کشور تهیه کرد ایشان با دسیسه ی مخالفان داخلی وخارجی به دستور ناصر الدین شاه برکنار وبه کاشان تبعید شد ودر آنجا اورابه قتل رساندند ناصرالدین شاه ۵۰ سال حکومت کرد وسه بار به اروپا سفرکردوسرانجام در

پنجاهمین سالگرد حکومتش به دست میرزا رضا کرمانی ترور شد.

نکته :پایه گذار سلسله ی قاجار آقامحمدخان بود وساری وسپس تهران را بعنوان پایتخت برگزید.

چرا از آقامحمدخان در تاریخ نام نکویی برده نمیشود؟ به سبب بی رحمی وکینه توزی اش در برخورد بامخالفان ورقیبان.

مشکلات فتحعلی شاه در دوران سلطنت خود:

الف) تهاجم نظامی گسترده ی روسیه

ب)رقابت دولت های انگلستان وفرانسه برای نفوذ سیاسی واقتصادی در ایران

وزیران محمدشاه : ۱-قائم مقام فراهانی ۲- حاجی میرزا آقاسی

وزیران ناصرالدین شاه : ۱-میرزا تقی خان (امیرکبیر) ۲-میرزا حسین خان سپهسالار

نکته مهم: میرزا حسین خان سپهسالار یکی از صدراعظم های عصر ناصری نقش مهمی در تشویق شاه برای سفر به فرنگ واخذ تمدن اروپایی داشت.

چرا ناصرالدین باتوجه به درک عقب ماندگی ایران از طرح های نواستفاده نمیکرد؟ از نتایج سیاسی آن که کاهش قدرت و اختیارات نامحدود شاه بود به شدت وحشت داشت.

نکته: ناصرالدین شاه در پنجاهمین سالگرد سلطنتش به دست میرزا رضا کرمانی از هواداران سیدجمال الدین اسدآبادی به قتل رسید.

نظام حکومتی ایران تاپیش از انقلاب مشروطه چگونه بود؟ ص ۳۷ بند دوم خط اول تا... خط هشتم اطاعت کنند. (۳ مورد کافیه)

چرا شاهان قاجار نمی توانستند قدرت استبدادی و اختیارات نامحدود خود را به کار ببندند؟ ص ۳۷ دوخط پایین تر از جواب سوال قبلی از زیرا... تا خط ششم محدود میکرد.

چرا شاهان قاجار با خانواده های زمین دار و بزرگان محلی و مقام های بلند پایه ازدواج میکردند؟ ص ۳۸ بند دوم خط چهارم شاهان قاجار تا ..... سلطنت خود بودند.

نکته: اداره ایالت آذربایجان با مرکزیت شهر تبریز همواره به عهده ی ولیعهد بود.

وظایف مستوفیان : مسئولیت محاسبه و گردآوری مالیات ها و نظارت بر اموال دیوانی و سلطنتی را برعهده داشت.

نکته: پرسابقه ترین و گسترده ترین وزارت ، وزارت مالیه به ریاست مستوفی الممالک بود.

محاکم سازمان قضایی عصر قاجار : ۱- محاکم عرف ۲- محاکم شرع

توضیح صفحه ۴۰ بند اول.

دلایل ناکامی عباس میرزا برای مجهز کردن ارتش: پیمان شکنی دولت فرانسه، بدعهدی دولت انگلیس ، موانع و مشکلات داخلی.

وظایف نیروهای قزاق رابنویسید؟ ص ۴۰ سمت چپ ۴ خط آخر نفرات تا... چندانی نداشت.

نکته: فرمانده ایران در جنگ های با روسیه عباس میرزا بود.

دلیل یا سرآغاز جنگ های ایران و روسیه رابنویسید؟ روس ها به منطقه ی قفقاز لشکر کشیدند و گرجستان را تصرف نمودند.

نتایج جنگ دور اول ایران و روسیه رابنویسید؟ شکست ایران و بسته شدن عهدنامه ی گلستان

دلایل شکست ایران از روسیه در جنگ اول : ضعف سیاسی قاجار و پیمان شکنی دولت های فرانسه و انگلستان.

علل آغاز جنگ دور دوم ایران و روسیه :

۱- مشخص نبودن مرز بین دو کشور در عهدنامه ی گلستان

۲- آزار و اذیت مردمان سرزمین های فتح شده.

دلایل شکست ایران در جنگ دوم با روسیه: ناتوانی فتحعلی شاه در تامین تدارکات سپاه و بی کفایتی برخی از فرماندهان.

نتیجه ی جنگ های دوم ایران و روسیه: شکست ایران و بسته شدن عهدنامه ی ترکمانچای.

مفاد عهدنامه ی گلستان:

۱- مناطق وسیعی شامل گرجستان ، داغستان، ارمنستان و... از ایران جدا شد

۲- ممنوعیت کشتی رانی ایران در دریای خزر

۳- روسیه نیابت سلطنت عباس میرزا را پذیرفت.

مفاد عهدنامه ی ترکمانچای :

۱- پرداخت ۵ میلیون تومان غرامت (خسارت) ایران به روسیه

۲- اعطای حق کاپیتولاسیون به روسیه

اهداف انگلیس از بستن عهدنامه ی مجمل و مفصل رابنویسید؟ تا نفوذ سیاسی و اقتصادی خود را در میهن ما گسترش دهد و مانع آن شود که کشورهای رقیبش از طریق ایران به هندوستان برسند.

نکته: انگلستان سرانجام با تحمیل معاهده ی پاریس به حکومت قاجار افغانستان و هرات را از ایران جدا کرد و با قرارداد گلدا سمیت مناطقی از سیستان و بلوچستان را از ایدان جدا کرده و ضمیمه ی هندوستان کرد.

امتیاز رویتر و امتیاز توتون و تنباکو را توضیح دهید؟ ص ۴۵ بالای صفحه کادر سبزرنگ.

مخالفان داخلی و خارجی امتیازات رویتر و تنباکو :

داخلی: مردم به رهبری حاج ملاعلی کنی و میرزا حسن آشتیانی

خارجی: روسیه

نکته: میرزای شیرازی فتوای تحریم توتون و تنباکو را صادر کرد.

هدف ناپلئون از بستن عهدنامه ی فین کن اشتاین : رسیدن به هندوستان از طریق ایران

چرا اتحادسیاسی و نظامی ایران و فرانسه زیاد دوام نیاورد؟ زیرا ناپلئون اندکی بعد تمام تعهدات خود با ایران را زیر پا گذاشت و باروسیه صلح کرد..

عوامل جدال بین ایران و عثمانی :

۱- اختلافات مرزی

۲- بدرفتاری عثمانیان با زائران ایرانی عتبات عالیات

۳- مشکلات تجاری

درس چهارم

اوضاع اجتماعی ، اقتصادی و فرهنگی عصر قاجار

سه شیوه ی زندگی اجتماعی در دوره ی قاجار :

۱- روستاییان

۲- ایلات و عشایر

۳- شهرنشینان

نکته : در دوره ی قاجار در راس ایلات عشایر سران ایل قرار داشتند و روابط حکومت و ایل زیر نظر آنها انجام میگرفت.

عوامل تمایز و تفاوت میان اهالی یک شهر: قومی، مذهبی و شغلی

سه شیوه ی تولید در دوره ی قاجاریه :

۱- شیوه ی تولید سهم بری دهقانی (که در آن ساکنان روستاها و کشاورزان از تولید سهم معینی را دریافت میکردند)

۲- شیوه ی تولید خرده کالایی دولتی و خصوصی (ویژه ی اقتصاد شهری بود)

۳- شیوه ی تولید شبانکارگی یا ایلیاتی (مختص ایلات و کوچ نشینان بود مانند تولید گوشت، پشم، فرش)

عوامل ضعف یا نابودی صنایع دستی ایران در دوره ی قاجاریه :

با پایان یافتن جنگ در اروپا سرازیر شدن سیل کالاهای اروپایی

عامل افزایش تولید و صادرات پنبه از ایران به روسیه: جنگ های داخلی آمریکا

پیامد تجاری شدن کشاورزی در دوره ی قاجاریه: افزایش درآمد مالکان و مشارکت روزافزون تجار ایرانی و خارجی در صدور تولیدات برخی محصولات

کشاورزی.

نکته : در دوره ی ناصرالدین شاه ورود محصولات جدید کشاورزی از اروپا به ایران تحول عظیمی در شیوه ی تغذیه ایرانیان ایجاد شد. مانند گوجه فرنگی،

نخود فرنگی، سیب زمینی.

نکته: در زمان مظفرالدین شاه کشاورزان برای مقابله با قحطی به کشت سیب زمینی تشویق میشدند .

نکته: از نیمه ی دوم عصر قاجار تولید فرش و صادرات آن به کشورهای جهان به ویژه اروپا و آمریکا رشد چشمگیری کرد.

عوامل رشد تولید و صادرات فرش در دوره ی دوم قاجاریه : ارزانی نیروی کار، طرح و نقش های زیبا و متنوع از یک سو و تقاضای جهانی و سرمایه گذاری

خارجی در تولید و تجارت.

نکته: مدرسه های مروی سپهسالار از جمله مراکز علمی و آموزشی مهم دوره ی قاجار بودند.

نکته: اولین مدرسه های جدید را میسیونرهای (اعضای هیئت دینی که برای تبلیغ دین مسیح به کشورهای دیگر میرفتند) اروپایی و آمریکایی در ایران تاسیس کردند.

نکته: گل سرسبدمدرسه های جدید دارالفنون بود و در واقع اولین مدرسه ی عالی بود که در رشته های نظامی ، پزشکی ، ریاضی و... فعالیت میکرد. هدف میرزا حسن رشديه از برپایی مراکز آموزشی جدید به ویژه ابتدایی : فراهم کردن شرایط برای سوادآموزی به فرزندان تمام قشرهای مختلف جامعه.

نکته: بی بی خانم استرآبادی مدرسه ی دوشیزگان را به منظور تحصیل دختران در تهران تاسیس کرد.

عوامل تغییر و تحول در نقاشی دوره ی قاجاریه:

۱- وحدت سیاسی و استقرار امنیت و حمایت شاه و دربار

۲- ارتباط با غرب

نکته: در دوره ی ناصرالدین شاه سبک نوینی در نقاشی به وجود آمد.

نکته: در دوره ی قاجار تحولی چشمگیری در فلسفه ی اسلامی به وجود آمد ملا عبدالله زنوری موسس حوزه فلسفی تهران از فیلسوفان مشهور این دوره است.

نکته: حاج ملا هادی سبزواری از فیلسوفان این دوره که کتاب اسرارالحکم رابه درخواست ناصرالدین شاه به فارسی نوشت.

نکته: تعزیه در عصر صفوی برای بزرگداشت حماسه ی کربلا و شهادت امام حسین (ع) رواج یافت در عصر ناصرالدین شاه گسترش یافت.

نکته: هنر تئاتر به سبک اروپایی از دوره ی قاجار به همت دانشجویان اعزامی به اروپا در ایران گسترش یافت.

مهم: کارت پستالی: ترکیبی از معماری ایرانی و اروپایی.

نکته: کاخ شمس العماره به دستور ناصرالدین شاه و به چه سبک کارت پستالی ساخته شد .

دوره ی دوم مشروطه

ویژگی های دوره ی دوم مشروطه :

۱- اختلاف های شدید بین طرفداران مشروطه

۲- مداخله های آشکار و مسلطه گرانه ی روس و انگلیس در سرنوشت ایران

نکته: دور دوم مشروطه با فتح تهران به دست مشروطه خواهان آغاز شد.

مهمترین اقدام مشروطه خواهان پس از فتح تهران : محمدعلی شاه از سلطنت برکنار و پسر ۱۲ ساله ی او احمد میرزای ولیعهد به مقام سلطنت برگزیده شد.

نکته: چون احمدشاه به سن قانونی نرسید شاهزاده عضدالملک بزرگ خاندان قاجار به عنوان نایب السلطنه انتخاب شد.

سرانجام محمدعلی شاه: با حمایت روس و انگلیس بدون محاکمه و حتی با پرداخت حقوق سالیانه راهی بندر ادسا در روسیه شد.

نکته: شیخ فضل الله نوری به دفاع از مشروطه مشروع و قانون اساسی برپایه ی ارزش های اسلامی با مشروطه ی اقتباس شده از غرب مخالفت کرده بود و به همین خاطر ایشان را اعدام کردند.

نکته: به نظر بسیاری از مورخان شهادت شیخ فضل الله نوری یکی از فجیع ترین اعمال مشروطه خواهان بود.

احزاب حاضر در مجلس دوم ورهبران آنها :

۱- دمکرات ها (سیدحسن تقی زاده)

۲- اعتدالیون (آیت الله طباطبایی و بهبهانی)

عقیده ی دمکرات ها: جدایی دین از سیاست

عقیده ی اعتدالیون: دین را اساس زندگی خود قرار داده بودند.

درخواستهای روسیه از مجلس دور دوم مشروطه را بنویسید؟ ص ۷۶ پایین ص قسمت ۱ و ۲ و ۳

چرا صمصام السلطنه پس از تهدید روسیه نخست وزیر مشروطه مجلس را منحل کرد ؟ از ترس اشغال پایتخت،

سرانجام روسها از آذربایجان تا خراسان را طبق قرارداد ۱۹۰۷ اشغال کردند و انگلیس جنوب را و ایران را مجبور به پذیرش آن کردند.

نکته: مجلس دوم مورگان شوستر آمریکایی را برای اصلاح امور مالی و اقتصادی استخدام کرد.

چرا روسیه و انگلیس خواستار اخراج مورگان شوستر از ایران شدند؟ به دلیل ایجاد نظم در امور مالی و اقتصادی کشور که سبب ایجاد نظم در ایران میشد.

درس پنجم

زمینه های نهضت مشروطه

زمینه های نهضت مشروطه را بنویسید؟

۱- از دست رفتن بخش هایی از سرزمین ایران

۲- غلبه ی استعمار

۳- استبداددستگاه حاکم

۴- مخالفت مردم و علما

۵- وروداندیشه های جدید

اساس نهضت مشروطه بر چه چیز هایی استوار بود؟ اساس این نهضت بر مبارزه با استعمار خارجی و استبداد داخلی و تلاش برای برقراری عدالت در مملکت قرار داشت.

سرزمین هایی که توسط روسیه از ایران جدا شدند عبارتند:

کل قفقاز در شمال غربی و منطقه ی ماوراء النهر در شمال شرقی (شامل کشور های قزاقستان، تاجیکستان، و ترکمنستان کنونی)

سرزمین هایی که توسط انگلیس از ایران جدا شدند عبارتند:

ایالت های هرات و قندهار و بخش بزرگی از بلوچستان

نکته: در دوره ی قاجار ایران به دلایل موقعیت ویژه جغرافیایی و برخورداری از منابع سرشار مواد اولیه مورد توجه کشورهای استعمارگر قرار گرفت.

مهمترین زمینه سلطه ی بیگانگان بر مملکت در دوره ی قاجار:

ضعف حکومت قاجار و طمع ورزی و فساد مالی درباریان

مسائلی که در دوره قاجاریه احساسات ملی را جریحه دار کرده:

دادن امتیازات، گرفتن وام و اعمال حق کاپیتولاسیون، دخالت دولت های بیگانه در امور داخلی ایران

زمینه های ورود تفکر مشروطه خواهی به ایران: اعزام دانشجو به خارج، سفرهای درباریان و سیاستمداران به خارج، مهاجرت برخی از ایرانیان به کشورهای مختلف

نکته: نشریات (روزنامه ها) در دوره ی قاجاریه به ایران راه یافت.

روزنامه های زمان قاجار

۱- خارجی (اختر، قانون، حبل المتین، قانون، حکمت، ثریا

۲- داخلی

روزنامه های داخلی:

الف) دولتی (کاغذ اخبار، وقایع اتفاقیه، شرف و شرافت

ب) غیردولتی (تربیت و ادب)

نکته: اولین نشانه های اندیشه های نوین در سفرنامه ها ی عهد قاجار مشاهده میشود مانند سفرنامه ی میرزا صالح شیرازی.

نکته: اولین روزنامه ای که در ایران انتشار یافت کاغذ اخبار بود که توسط میرزا صالح شیرازی انتشار یافت

آغاز حرکت مردم علیه استبداد و پیروزی نهضت مشروطه و اواخر حکومت ناصرالدین شاه اعتراض مردم نسبت به حکومت آشکار شده تا در پنجاهمین سالگرد پادشاهی ناصرالدین شاه، ایشان به دست میرزا رضا کرمانی ترور شد (کشته شد) و پسر ناصرالدین شاه، مظفرالدین شاه (سست عنصر، بی اراده، مهربان) به حکومت رسید و عین الدوله را به عنوان صدراعظم انتخاب کرد و اداره مملکت را به او سپرد و اعتراضات مشروطه خواهان آغاز میشود

مهمترین حوادثی که منجر به پیروزی نهضت مشروطه شد :

۱- ماجرای نوز بلژیکی (کارگزار روس ها در امور گمرک ایران و پوشیدن لباس روحانیان و قلیان به دست عکس گرفت

۲- نارضایتی مردم ایالت ها

۳- ماجرای بانک استقراضی روس

۴- فلک شدن بازرگانان

۵- مهاجرت صغری (به دستور سیدمحمد طباطبایی روحانیون و مردم باحالت اعتراض تهران را ترک کردخ و در حرم حضرت عبدالعظیم در شهر ری تحصن کردند که پس از یکماه خاتمه یافت)

۶- مهاجرت کبری (روحانیون و مردم به شهر قم مهاجرت کردند و گسترده تر از مهاجرت قبل بود)

نکته : مهاجران در مهاجرت صغری سفیر عثمانی را واسطه قراردادند تا خواسته های آنها را به گوش شاه برسانند و در مهاجرت کبری به سفارت انگلیس پناه بردند.

آیت الله بهبهانی رهبر اعتراض مردم علیه ماجرای نوز بلژیکی بود. و این اعتراض اولین جرقه ی نهضت مشروطه بود .

رهبران نهضت مشروطه :

۱- سید عبدالله بهبهانی

۲- سید محمد طباطبایی

سنت بست نشینی (تحصن): بیشتر در مساجد و زیارتگاه ها و اماکنی صورت می گرفت که مورد احترام مردم قرار داشت و با باورهای دینی آن ها سازگار بود.

مهمترین خواسته های مهاجران در مهاجرت صغری:

۱- ایجاد عدالت (دادگستری) خانه در همه ی شهرها

۲- عمل به قانون اسلامی به طور دقیق و به دور ز ملاحظه های شخصی

مهمترین خواسته های مهاجران در مهاجرت کبری:

۱- برکناری عین الدوله از صدارت

۲- فراهم کردن زمینه برای بازگشت مهاجران به تهران

۳- ایجاد عدالت خانه

۴- تشکیل دارالشورا (مجلس نمایندگان)

نکته: کشور انگلیس از نهضت مشروطه ایران دفاع میکرد و کشور روسیه از دربار و پادشاه دفاع میکرد و با نهضت مشروطه مخالف بود.

هدف انگلیس از حمایت مشروطه خواهان: رسیدن به مقاصد و منافع استعماری خود بود.

نکته مهم : سرانجام مشروطه خواهان با حمایت شیخ فضل الله نوری در کنار رهبران خود پیروز شدن و فرمان تشکیل شورای ملی در ۱۴ مرداد ۱۲۸۵ توسط مظفرالدین شاه صادر شد.

درس ششم

جنگ جهانی اول و ایران

مهمترین تحولات تاریخ جهان به ویژه اروپا در قرن ۱۹: تداوم و گسترش رقابت های استعماری ، رشد اندیشه ی ملی گرایی و ظهور قدرت های جدید.

مهمترین عامل گسترش استعمار در جهان : انقلاب صنعتی و تولید سلاح های پیشرفته مانند توپ و کشتی های جنگی.

هدف روسیه از حمله به قلمرو های عثمانی و ایران در قرن ۱۹: رسیدن به دریاهای گرم آبراه های مهم.

نکته: در قاره ی آمریکا ایالات متحده در سده ی ۱۹ به کشوری صنعتی و قدرتمند تبدیل شد.

چند نمونه از قیام های کشورهای مستعمره در برابر سلطه ی استعمارگران : ص ۷۷ آخر خط دوم قیام مهدیون تا...مستعمره بود.

عوامل شکل گیری کشورهای ملی جدید در سده ی ۱۹ در اروپا: دو جریان فکری ملی گرایی و آزادی خواهی.

نکته: ایتالیا تا اواسط قرن ۱۹ کشوری چند پاره بود که پاپ ها و کشورهای همسایه (اتریش و فرانسه) بر آنها حکومت میکردند.

ایتالیا چگونه به حکومت ملی مستقلی در قرن ۱۹ تبدیل شد؟ در نیمه ی دوم قرن ۱۹ ملی گرایان به رهبری ک

اوور و کاریبالدی قیام کردند و لا استفاده از رقابتی که میان اتریش و فرانسه وجود داشت موفق شدند ایتالیا را متحد و مستقل کنند.

نکته: آلمانی ها تا میانه ی قرن ۱۹ باید حکومت یکپارچه بودند و سرزمین های آنان در اتحادیه ی ضعیفی موسوم به اتحادیه ی آلمانی در کنار هم قرارداشتند.

چرا اتریش - مجارستان مخالف اتحاد آلمان بود؟ زیرا آلمان متحد و نیرومند را تهدیدی برای خویش میدانست.

ایالت پروس در آلمان پیشگام وحدت آلمان شد.

نکته: ویلهلم یکم به کمک بیسمارک صدراعظم خود ملقب به مرد آهنین پروس سرزمینهای آلمانی را متحد و (رایش) امپراطوری آلمان را تاسیس کرد.

نکته: در قرن ۱۹ انگلیس قوی ترین نیروی دریایی جهان را داشت.

✘ لطفا به سوالات زیر دقت کند.

هدف آلمان از تشکیل اتحاد سه گانه: از یک سو باهدف مقابله با تهدیدهای خارجی به ویژه خطر حمله ی فرانسه واز سوی دیگر برای پیشبرد سیاست های

توسعه طلبانه خود در اروپا فراسوی دریاهای.

هدف فرانسه از تشکیل اتفاق سه گانه: فرانسه برای خروج از انزوای سیاسی و پایان دادن به برتری جویی آلمان.

اتحاد سه گانه: شامل (آلمان، اتریش - مجارستان، ایتالیا)

اتفاق سه گانه یا مثلث: (فرانسه ، روسیه، انگلیس)

نکته: انگلستان و روسیه در قرن ۱۹ با بستن معاهده ی ۱۹۰۷ به اختلافات خود در ایران و افغانستان و تبت پایان دادند.

مهمترین علل بروز جنگ جهانی اول: اختلافات مرزی و دشمنی شدید آلمان و فرانسه، مسابقه ی تسلیحاتی، رقابت بر سر مستعمرات و اقدام برای توسعه ی

نفوذ و دخالت در منطقه ی شبه جزیره ی بالکان بود.

بهانه ی شروع جنگ جهانی اول: در پی قتل ولیعهد اتریش و همسرش به دست یک ضرب ملی گرا در شهر سارایوو در مرکز بوسنی اتریش به حکومت

صربستان اعلان جنگ کرد.

نکته: کشور ایتالیا در میانه ی جنگ جهانی اول از اتحاد مثلث کناره گیری و به اتفاق مثلث پیوست.

نکته: رهبر انقلاب نوامبر ۱۹۱۷ در روسیه لنین نام داشت.

سه شعار اساسی لنین: (صلح، زمین، نان)، (تسلط کارگران بر تولید)، (همه ی قدرت از آن شوراها)

نکته: لنین پس از پیروزی انقلاب حکومتی کمونیستی بر پایه ی شوراهای کارگران و کشاورزان به وجود آورد و تمام احزاب بجز حزب کمونیست را غیرقانونی

اعلام کرد و از آن پس نام روسیه به جماهیر شوروی تغییر یافت.

نکته: آمریکا تا ۱۹۱۷ بی طرفی خود را در جنگ حفظ کرد.

چرا آمریکا در نفوس های آخر جنگ جهانی اول به آلمان اعلان جنگ کرد؟ به دلیل حمله ی پیاپی زیردریایی های آلمانی به ناوگان آمریکا و غرق کردن

کشتی های این کشور.

سرانجام جنگ جهانی اول: پس از ۴ سال جنگ، متفقین بر متحدین پیروز شدند.

موضوع پیمان صلح روسای در پاریس: مستعمرات آلمان میان متفقین تقسیم شد و بخش هایی از خاک این کشور به فرانسه و لهستان واگذار گردید و آلمان

ملزم به پرداخت غرامت (خسارت) به دولت های متفق و محدود نگه داشتن توان نظامی خود شدند.

نکته مهم: دولت عثمانی که در جنگ جهانی اول به متحدین پیوست توسط متفقین اشغال شد و پس از جنگ توسط انگلیس و فرانسه فروپاشیده و کشورهای

کنونی ترکیه، عراق، سوریه، اردن، فلسطین، لبنان، و عربستان شکل گرفتند انگلستان سرپرستی عراق و اردن و فلسطین را و فرانسه سرپرستی لبنان و سوریه

را برعهده گرفتند.

نکته: جامعه ی ملل شکل اول *سازمان ملل* است که به پیشنهاد ویلسون رئیس جمهور آمریکا با عضویت چهل کشور در ژنو باهدف صلح و امنیت جهانی تاسیس شد.

تلفات و خسارت های انسانی و اقتصادی جنگ جهانی اول: ص ۸۷ بند دوم ۴۰ مورد کافیه.

نکته: کشور ایران در جنگ جهانی اول اعلان بی طرفی کرد اما کشورهای روسیه و انگلیس آن را نقض و بهانه ی حضور ماموران و جاسوسان آلمانی در ایران به ایران لشکر کشی و جنوب را انگلیس و شمال را روسیه اشغال کردند.

قرارداد ۱۹۱۵: ایران را به دو قسمت تقسیم و نیمه ی شمالی سهم روسیه و نیمه ی جنوبی سهم انگلیس شد.

نکته: با نزدیک شدن ارتش روسیه به تهران شماری از ملیون شامل برخی از نمایندگان مجلس ، وزیران، شخصیت های مذهبی به کرمانشاه مهاجرت کرده و دولت موقت ملی را تاسیس کردند اما به دنبال شکست عثمانی از نیروی متفق دولت موقت فروپاشید.

چند نمونه از مقاومت های ایرانیان در برابر اشغال گران: دلاور مردان بوشهری به رهبری رئیسعلی دلواری و مردم کازرون به رهبری ناصر دیوان ، وعشایر عرب خوزستان در نبرد جهاد.

آثار و پیامدهای جنگ جهانی اول در ایران : ۱- رواج قحطی بزرگی در ایران که تعداد زیادی بر اثر سوتغذیه و بیماری ناشی از آن جان باختند.

۲- ویرانی اقتصادی ۳ - تزلزل و بی ثباتی دولت مرکزی ، تعطیلی مجلس شورای ملی .

نکته: به دنبال پیروزی انقلاب ۱۹۱۷ بلشویکی در روسیه این کشور نیروهایش را از ایران خارج کرد.

نکته: انگلستان قرارداد ۱۹۱۹ را با دولت وثوق الدوله (نخست وزیر) در زمان احمد شاه منعقد کرد.

در جنگ جهانی اول در دوره ی احمد شاه اتفاق افتاد.

موضوع قرارداد ۱۹۱۹ میلادی: ص ۹۰ سه خط آخر از به موجب تا.....هزینه شود.

مهمترین شخصیت مخالف با قرار داد ۱۹۱۹ : آیت الله مدرس

درس هفتم

ایران در دوره ی رضا شاه

دلایل سیاستمداران انگلیسی برای تغییر سلطنت در ایران در اوایل قرن بیستم را بنویسید؟ صفحه ۹۲ قسمت های ۱ تا ۸. برای امتحان ۴ مورد کافیه.

معنای کودتا: برکنار کردن حکومتی بطور ناگهانی توسط نیروهای نظامی یا شورش نظامیان علیه حکومت مانند کودتای ۱۲۹۹.

معنای انقلاب : قیام یا شورش گروهی (مردم یا ملت) برای تغییر حکومت مانند انقلاب ۵۷ در ایران.

نکته: پس از جنگ جهانی اول انگلستان نیروهای خود را به بهانه ی خطر کمونیسم از ایران خارج نکرد.

نکته : شکست انگلیس در قرارداد ۱۹۱۹ نفرت تاریخی مردم ایران از انگلیس آغازی برای طرح کودتای ۱۲۹۹ در ایران بود.

عاملان کودتای ۱۲۹۹ توسط آبرون سایید (انگلیس): سید ضیاء الدین طباطبایی (مهره ی سیاسی) رضاخان میرپنج (مهره ی نظامی)

نکته: پس از دیدار آبرون سایید (نماینده انگلیس در کودتا) در قزوین با رضاخان سرانجام نیروهای ژاندارم در ۳ اسفند ۱۲۹۹ شبانه وارد تهران شدند و تمام

مناطق حساس را به اشغال خود درآوردند و احمدشاه تحت فشار انگلیس سید ضیاء را پس از چند روزه نخست وزیری منصوب کرد. و رضا خان بعنوان فرمانده ی ارتش لقب سردار سپه گرفت.

نکته: هدف انگلیس از کودتای ۱۲۹۹ رسیدن به مقاصد خود توسط مهره های داخلی و بدون سلطه مستقیم نظامی بود.

سید ضیاء الدین طباطبایی پس از سه ماه مسند قدرت را کنار گذاشت و حمایت انگلستان از کشور خارج و به فلسطین رفته و در آنجا زمین خرید و فروش میکرد بعد ایشان قوام به نخست وزیر رسید هرچند انگلیس اصرار داشته که رضاخان عامل دیگر کودتای ۱۲۹۹ به نخست وزیر برسد اما احمدشاه مخالفت کرد و

رضا خان بر مصدر قدرت و وزارت جنگ باقی ماند و ژاندارمری را از وزارت داخله به وزارت جنگ انتقال کردید بر قدرت خود افزود و با وجود مخالفت ها احمدشاه و مجلس را ناچار به انتخاب خود به عنوان نخست وزیر کرد.

عامل استیضاح رضاخان در دوران تصدی وزارت جنگ : اقدام های خودسرانه و خشونت آمیز ایشان.

سرانجام استیضاح رضاخان: با طرح شایعه استعفای خود و صحنه سازی طرفدارانش را علیه مجلس تحریک و مخالفان را مورد ضرب و شتم و ارباب قرار داد.

نمایندگانی که از رضاخان حمایت کردند: تیمورتاش، تقی زاده، تدین، سلیمان میرزا.

نکته: آیت الله مدرس سرسختانه در میدان مبارزه با خودکامگی های رضاخان ایستادگی کرد.

نکته: احمدشاه به ناچار فرمان نخست وزیری رضاخان را صادر کرد.

نقش انگلیسی ها در بی کفایتی احمد شاه: از یک سو تبلیغ میکردند که وضع کشور آشفته و بحرانی است و به شاه توصیه میکردند که برای مدتی کشور را ترک کند و از سوی دیگر خروج احمدشاه از کشور را نشانه ی بی کفایتی و بی علاقه ای اش به ایران اعلام کردند.

نکته: رضا خان در دوران تصدی نخست وزیری اش طرح جمهوری در ایران را مطرح ولی با مخالفت نمایندگان اقلیت مجلس نظیر مدرس، علما و مردم با شکست روبه رو شد.

رضاخان و هوادارانش پس از شکست طرح جمهوری در صدد خلع سلطنت قاجار برآمدند و با تبلیغات گسترده در روز نهم آبان ۱۳۰۴ ماده واحده ای مبنی بر خلع سلسله ی قاجار و واگذاری نیابت موقت سلطنت به رضاخان را تصویب کرد.

پادشاهی رضاشاه: مجلس موسسان با تغییر چهار اصل از اصول متمم قانون اساسی سلطنت دائمی ایران را به رضا خان در آذر ۱۳۰۴ واگذار و در چهارم اردیبهشت ۱۳۰۵ تاج گذاری کرد.

نکته: آغاز سلطنت پهلوی در تاریخ ایران به (استعمار نو) شهرت دارد.

اقدامات و اصلاحات رضا شاه:

۱- ایجاد ارتش منظم

۲- تغییرات در شیوه ی اداره کشور (مانند ساماندهی ثبت احوال و اسناد، نهادهای آموزشی)

۳- احداث خط راه آهن سراسری

۴- اسکان عشایر، (باعث کاهش دامداری و نیاز کشور به بیگانه از نظر دامی)

۵- انباشت سرمایه شخصی (تصاحب زمین های مردم)

۶- یک شکل کردن لباس ها و کشف حجاب

نکته: رضا شاه به نام تمدن و تجدد و مبارزه با کهنه پرستی به یک شکل کردن لباس ها و نیز برداشتن حجاب بانوان اقدام کرد.

نکته: رضا شاه پس از مسافرت به ترکیه و آشنایی با اتاتورک (رئیس جمهور ترکیه) به تقلید از او به مبارزه با همه ی سنت ها ی اسلامی پرداخت.

اقدامات رضا شاه برای محدود کردن دین و شخصیت های دینی: ص ۹۷ بند دوم، خط ششم رضاشاه تا... ۴ خط پایین تر قدغن شد.

نکته: کشف حجاب پایه های سلطنت او را سست کرد.

نکته: سرسخت ترین دشمن و مخالف رضا شاه آیت الله مدرس بود.

هدف انگلیسی ها از تقویت کشور آلمان پس از جنگ جهانی اول: مانع از افتادن آلمانی ها به دام کمونیسم.

درس هشتم

نکته: مهلک ترین و مخرب ترین رویداد در تاریخ بشر جنگ جهانی دوم است که در آن حدود ۴۰ تا ۵۰ میلیون نفر کشته شدند.

نکته: تلفات روسیه و آلمان در جنگ جهانی دوم بیش از سایر کشورها بود.

نکته: ظهور انقلاب اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹ اولین ضربه ی کاری به نظم جدید آمریکایی در جهان است.

چرا شوروی و انگلیس در جنگ جهانی دوم علیه ایران متحد شدند: ص ۱۰۹ پایین ص بند دوم خط دوم آخر، خط دربی ... تا سه خط پایین تر شوروی بود.

بهبانۀ شوروی و انگلیس برای حمله به ایران: به بهانه ی حضور نیرو های آلمانی در ایران

نکته: پس از جنگ جهانی دوم رضا شاه به فرمان انگلیسی ها از سلطنت کناره گیری کرد و به جزیره ی موریس در جنوب غربی اقیانوس هند تبعید گردید.

بلوک غرب و بلوک شرق: آمریکا و هم پیمانانش که دارای نظام سرمایه داری بودند (بلوک غرب) و شوروی و کشورهای اقماری مانند چین و کره ی شمالی

(بلوک شرق) نامیده شدند. (بلوک شرق در ۱۹۹۱ فروپاشید و به دنبال آن بلوک شرق از صفحه تاریخ محو شد.

نکته: دیوار برلین نماد عصر جنگ سرد و فرو ریختن آن نشانه ی پایان این عصر بود.

نکته: پس از جنگ جهانی دوم ژاپن به اشغال آمریکا درآمد.

نکته: پس از جنگ جهانی دوم در چین آمریکا از ملی گرایان و شوروی از کمونیست ها پشتیبانی کردند سرانجام کمونیست ها به رهبری مائو بر ملی گرایان پیروز و جمهوری خلق چین را تاسیس کردند.

نکته: پس از جنگ جهانی دوم در هندوستان حزب کنگره ملی به رهبری مهاتما گاندی استقلال کامل هند را از انگلیس گرفت.

نکته: انگلستان در سال ۱۹۱۷ با صدور اعلامیه ی بالفور (وزیر خارجه ی وقت انگلیس) نظر مساعد خود را با ایجاد سرزمین یهودی در فلسطین اعلام کرد.

نکته: سازمان ملل در سال ۱۹۴۸ با فشار صهیونیسم اسرائیل را به رسمیت شناخت.

دلایل اهمیت فلسطین را بنویسید: ص ۱۱۳ قسمت های ۱ و ۲ و ۳ و ۴

درس نهم

نهضت ملی شدن صنعت نفت در ایران

جنگ جهانی اول و دوم اهمیت و ارزش دسترسی به منابع نفت و تسلط بر آن را بیش از گذشته برای سیاست مداران کشور های قدرتمند آشکار ساخت ، در اوایل قرن بیستم کشف منابع نفتی در خاورمیانه توجه کشورهای استعمار گر را بیش از گذشته به این منطقه از جمله کشور ما که سومین ذخایر نفت جهان را و رتبه اول مجموع ذخایر نفت و گاز جهان را دارد جلب کرد.

نکته: در زمان مظفردالدین شاه قاجار امتیاز کشف و استخراج نفت و گاز در سرتاسر ایران به یک انگلیسی به نام داری واکسار شد .

تعهدات داری به ایران: او تعهد کرد که ۲۰ هزار لیره نقد و ۲۰ هزار لیره به شکل سهام و تنها ۱۶ درصد سود خالص سالانه به دولت ایران پرداخت کند .

نکته: نخستین چاه نفت در ایران توسط انگلیس در مسجد سلیمان زده شد.

چرا رضا شاه امتیاز داری را لغو کرد: میان ایران و انگلیس اختلافات دامنه داری درباره ی نحوه ی عملکرد شرکت نفت ایران و انگلیس و پرداخت سهم ایران وجود داشت در نتیجه ی چنین اختلافاتی رضا شاه امتیاز داری را یک طرفه لغو کرد .

قرارداد ۱۹۳۳ یا گس - گلشائیان: در این قرارداد سهم ایران نسبت به قرارداد قبلی اندکی افزایش و محدوده ی جغرافیایی قرارداد به میدان های شناخته شده جنوب محدود اما در عوض ۳۰ سال به مدت قرارداد اضافه شد .

اقدامات محمدرضا شاه به منظور تحکیم جایگاه خویش را بنویسید: ص ۱۱۷ بند اول خط اول محمدرضا شاه تا..... ممنوع نخواهد کرد.

نکته: در فاصله ی سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ شاه فقط بر ارتش مسلط بود و نظارت و قدرت اداری و اجرایی کشور در اختیار هیئت دولت و مجلس شورای ملی بود .

نکته: به پیشنهاد دکتر مصدق طرحی را تصویب کردند که دولت را از مذاکره و انعقاد قرارداد با کشورهای خارجی در خصوص نفت ایران بدون تایید و تصویب مجلس منع میکرد .

نکته: احمد قوام نخست وزیر وقت پس از جنگ جهانی دوم طی موافقت نامه ای امتیاز نفت شمال را به شوروی داد اما نمایندگان مجلس آن را رد کردند .

مهمترین علل مخالفت مجلس با قرارداد الحاقی گس - گلشائیان: این قرارداد علاوه بر نادیده گرفتن حقوق مادی مردم ایران ، حاکمیت ملی و استقلال کشور را به نوعی نقض و به تسلط بیگانگان بر منابع و صنعت نفت مشروعیت میبخشید.

نکته: رهبر جبهه ی ملی دکتر مصدق بود .

نکته: آیت الله کاشانی از جنبش ملی شدن صنعت نفت در ایران حمایت کرد و در مقابل رزم آرا نخست وزیر وقت با ملی شدن صنعت نفت در ایران مخالفت کرد.

نکته: رزم آرا به دست خلیل طهماسبی یکی از فدائیان اسلام اعدام انقلابی شد.

نکته: مجلس شورای ملی در ۲۴ اسفند ۱۳۲۹ و سپس مجلس سنا در ۲۹ اسفند طرح ملی شدن صنعت نفت را تصویب کردند و جنبش ضد استعماری ملت ایران در گام نخست به پیروزی رسید.

نکته: پیروزی جنبش های ضد استعماری مردم هندوستان علیه ی انگلستان تاثیر بسزایی برخیزش ملت ایران برای طلب کردن و گرفتن حقوق ملی خود داشت.

نکته: مصدق پس ملی کردن صنعت نفت در ایران هیئتی را به ریاست مهندس بازرگان به خوزستان فرستاد تا مراکز و تاسیسات نفتی را از حوزه ی اختیار شرکت نفت ایران وانگلیس خارج کند.

اقدامات سیاسی واقتصادی و نظامی انگلیسی ها برای جلوگیری از تصویب و اجرای قانون ملی شدن نفت در ایران: ص ۱۲۱ بند دوم ۴ مورد خط تیره.

نکته: دولت دکتر مصدق برای مقابله با تحریم های اقتصادی انگلستان برنامه ی اقتصاد بدون نفت را اجرا کرد.

نکته: با دفاع منطقی دکتر مصدق در شورای امنیت سازمان ملل متحد و سپس دیوان بین المللی لاهه به سود کشور ما صادر کردند.

نکته: شرط مصدق برای پذیرفتن نخست وزیری: تصویب ملی شدن صنعت نفت

رهبر جبهه ی ملی و هدف این حزب: رهبر جبهه ی ملی دکتر مصدق بود وهدف آن مخالفت با قرارداد الحاقی گس- گلشائیان

قیام ۳۰ تیر: در تیرماه ۱۳۳۱ مصدق برای مواجهه با مخالفان داخلی از شاه خواست تا پست وزارت جنگ را در اختیار وی قرار دهد و چون شاه نپذیرفت مصدق

استعفا کرد. شاه قوام السلطنه را مامور تشکیل کابینه کرد قوام به طرفداران نهضت ملی شدن نفت اعتراض کرد درپی آن آیت الله کاشانی از مردم خواست به

میدان بیابند و اعلام کرد اگر قوام کناره گیری نکند اعلام جهاد میکنم تلاش های دربار و قوام برای متقاعد کردن کاشانی به جایی نرسید و مردم در روز

۳۰ تیر ۱۳۳۱ به خیابان ها آمدند و حماسه ای ملی و غرور آفرین خلق کردند و تعدادی از آنها به شهادت رسیدند شاه را مجبور به برکناری قوام و مصدق را

مجددا به نخست وزیری منصوب کردو کاشانی به ریاست مجلس انتخاب شد و مصدق علاوه بر نخست وزیری وزارت جنگ را نیز در دست داشت. تا اینکه با

هماهنگی انگلستان بروز اختلافات میان مصدق کاشانی آغاز شد و پایه های حمایت مردم از رهبران نهضت ملی شدن نفت سست شد.

علت استعفای مصدق در تیرماه ۱۳۳۱: از شاه خواست برای مواجهه با مخالفان داخلی وزارت جنگ را به او بدهد چون شاه نپذیرفت مصدق استعفا کرد.

نکته: پس از دور اول نخست وزیری مصدق قوام السلطنه به نخست وزیری رسید.

عوامل خارجی کودتای ۲۸ مرداد: آمریکا و انگلستان

چرا دولت آمریکا ابتدا از ملی شدن صنعت نفت در ایران حمایت کرد؟ زیرا این کشور در صدر بود در منابع نفت ایران سهمیم و قانون ملی شدن نفت را

گامی در راستای پایان بخشیدن به تسلط انحصاری انگلستان بر نفت ایران تلقی میکرد از سوی دیگر چون آمریکا در جنگ سرد با شوروی به سر میبرد قصد

داشت از طریق روابط دوستانه با مصدق ایران را زیر نفوذ و سلطه ی خود درآورد.

چرا میانجی گری آمریکا بین ایران وانگلستان به مداخله گری و همکاری با انگلستان برای براندازی تغییر یافت؟ زیرا از یک سو انگلیسیها قول دادند

شرکتهای نفتی آمریکا را در منابع نفتی ایران شریک سازند و از سوی دیگر خطر نفوذ کمونیسم و حزب توده را در ایران بزرگ جلوه دادند.

نکته: حل بحران نفت از طریق اعمال قدرت نظامی و توسل به کودتا برای نخستین بار از سوی دولت انگلستان با عنوان عملیات چکمه طراحی شد.

کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ حاصل توافق انگلیس و آمریکا

نکته: مقامات آمریکایی و انگلیسی فضل الله زاهدی را بعنوان فرماندهی نظامی کودتا انتخاب کردند و شاه را متقاعد نمودند که زاهدی را بپذیرد و از کودتا

حمایت کند.

نکته: در ۲۴ مرداد ۱۳۳۲ شاه فرمان عزل مصدق وانتصاب فضل الله زاهدی به نخست وزیری را امضا کرد، نصیری حامل نامه مصدق توسط ایشان دستگیر شد .

نکته: روزولت کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ را مدیریت واز شکست کامل نجات داد .

عوامل شکست دولت مصدق از کودتا چیان: بی توجهی دولت به کودتای مقدماتی و عدم پیش بینی کودتای بعدی کودتاچیان چگونه پیروز شدند.

کودتاچیان با هدایت سازمان سیا و استفاده از آشوب در خیابان ها به دست شعبان جعفری (بی مخ) وافرادش تهران را تصرف و عوامل نظامی کودتا مناطق

حساس ارتش ، ایستگاه رادیو، تلگراف و... را تصرف کردند زاهدی سوار بر تانک به مقر نخست وزیری رفت کودتاچیان پیروز شدند .

سرانجام دکتر مصدق: دکتر مصدق پس از دستگیری در دادگاه نظامی محاکمه و به سه سال زندان محکوم شد و عملا تا آخر عمر در احمدآباد روستایی در

اطراف تهران تحت نظر بود.

موضوع قرارداد کنسرسیوم نفت : یک قرارداد استعماری بود که بین ایران و چند شرکت نفتی آمریکایی ، انگلیسی ، فرانسوی وهلندی بسته شد. هدف از بستن قرارداد کنسرسیوم نفت با ایران : با هدف بهره برداری از مخازن نفت ایران به مدت ۲۵ سال .

درس دهم

زمینهای سلطه ی آمریکا برای ایران

اوضاع جامعه ی ایران پس از کودتای ۲۸ مرداد : با روی کار آمدن دولت نظامی زاهدی فضای تیره ای در جامعه ایران حکمفرما شد و فرمانداری نظامی تهران به سرتیپ تیمور بختیار سپرده شد وآمریکا شروع به پیاده کردن اصلاحات خود در ایران کرد.

نکته: زاهدی عامل کودتای ۲۸مرداد به خود لقب تاج بخش داد.

پیمان بغداد: این پیمان باهدف کامل کردن حلقه ی محاصره ی شوروی به بهانه ی خطر کمونیسم وبرمبنای نظریه ی آیزنهاور رئیس جمهور آمریکا تشکیل شد.

چه کشورهایی در پیمان بغداد شرکت داشتند: ترکیه ، عراق ، ایران، پاکستان.

نکته: مخالف سرسخت پیمان بغداد شهید نواب صفوی بود.

تاسیس ساواک از چه جنبه هایی برای آمریکا اهمیت داشت:

۱ -مقابله با نفوذ شوروی بخاطر همسایگی ایران با شوروی به عنوان رقیب اصلی آمریکا

۲ -حفظ و تثبیت نفوذ آمریکا در ایران و حفظ حکومت پهلوی.

نکته: ساواک در سال ۱۳۳۶ باهدف شناسایی و سرکوب گروه های مخالف تاسیس و اولین رئیس آن سپهبد تیمور بختیار نام داشت

نکته: نخستین برنامه های اصلاحی با عنوان اصلاحات ارضی در سال ۱۳۴۰ در زمان نخست وزیر علی امینی آغاز شد ..

اصلاحات آمریکا :

۱-اقتصادی

۲- ارضی

نکته: اصلاحات ارضی از استان آذربایجان آغاز شد .

با رحلت آیت الله بروجردی مرجع تقلید شیعیان جهان در فروردین ۱۳۴۰محمدرضا شاه فرصت را برای اجرای اصلاحات آمریکا مناسب دید.

بهانه ی شاه برای برکناری علی امینی وچه کسی را به جای او انتصاب کرد: به بهانه ی اختلاف برسر بودجه ی نظامی علی امینی را برکنار و اسدالله علم که مورد اعتماد شاه بود به نخست وزیر رسید .

تغییر قانون انجمن های ایالتی و ولایتی در دوره ی نخست وزیر اسدالله علم:

الف) برداشتن دو قید مسلمان بودن مرد بودن از شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان

ب) حذف قید سوگند خوردن به قرآن مجید و تبدیل آن به سوگند خوردن به کتاب آسمانی.

نکته: اولین پیروزی سیاسی ملت ایران به رهبری امام خمینی بعد از کودتای ۲۸مرداد بود.

انقلاب سفید : تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی مقدمه ی اجرای حرکتی در جهت خواست اصلاحات آمریکایی در ایران بود که شاه اصول شش گانه را انقلاب سفید خواند.

نظر امام خمینی در مورد تصویب نامه انجمن های ایالتی و ولایتی: این تصویب نامه موجب تضعیف اسلام و افزایش حضور بهائیان در حکومت میشود.

نکته: در ماجرای انقلاب سفید آیت الله کمال وند به نمایندگی از سوی مراجع و علما به دیدار شاه رفت اما شاه زبان به تهدید گشود.

تحریم رفراندوم : با انتشار اعلامیه ی امام خمینی و سایر علما و مراجع نسبت به غیر قانونی بودن رفراندوم(همه پرسی)مردم تهران و قم و دیگر شهرها به خیابان ریختند رژیم برای کنترل اوضاع تعدادی از روحانیون را دستگیر و روانه ی زندان کرد.

واقعه ی مدرسه فیضیه قم : امام خمینی به همراه مراجع دیگر در اعتراض به عملکرد حکومت عید نوروز ۱۳۴۲ را عزای عمومی اعلام کردند به افشای اقدامات شاه پرداختند اوج این حرکت اعتراضی در مدرسه قم اتفاق افتاد که ماموران حکومتی به مدرسه فیضیه قم طالبیه ی تبریز حمله و تعدادی از طلاب را مجروح و شهید کردند..

قیام ۱۵ خرداد : در آستانه ی محرم ۱۳۸۳ قمری / ۱۳۴۲م امام خمینی به مدرسه فیضیه قم رفت تا درباره ی مسائل روز و خطرات اسرائیل سخنرانی کند و مردم با شعارهایی حمایت خود را از امام علنی کردند و امام شخص شاه را مخاطب واز تسلط آمریکا و اسرائیل پرده برداشتند این سخنرانی باعث خشم رژیم و دستگیری وانتقال امام به تهران شد خبر دستگیری امام اعتراضات زیادی در شهرهای ایران برپا شد و مردم در شهرهای قم، تهران به خاک و خون کشیده شده و تعداد زیادی زندان اعدام و تبعید شدند.

نتایج قیام ۱۵ خرداد: ص ۱۳۰ سمت راست خط هفتم(هدف مبارزه .....نشان دادند) سه مورد کافیه.

نکته: امام خمینی پس از ۱۰ ماه زندانی آزاد شدند .

کاپیتولاسیون: ماموران سیاسی یک کشور در کشور دیگر از مصونیت سیاسی و قضایی برخوردارند. یعنی: هرگاه یک آمریکایی در ایران مرتکب جرمی در ایران شود دولت ایران قادر به محاکمه آنها نیست.

نکته: در سال ۱۳۴۳ در مجلس کاپیتولاسیون آمریکا در ایران را تصویب کردند که با مخالفت امام روبه رو شدند.

امام خمینی و کاپیتولاسیون آمریکا در ایران: امام در سخنرانی پرشوری به تصویب این قانون اعتراض و آن را مغایر با استقلال کشور اعلام کردند حکومت پهلوی در سحرگاه ۱۳ آبان ۱۳۴۳ امام را دستگیر و به ترکیه تبعید و بعد از یازده ماه در ترکیه ایشان را به عراق فرستادند.

نکته: پس از تبعید امام و سرکوب مخالفان اوضاع سیاسی آرام تر شد.

اقدامات محمدرضا شاه برای تقویت اقتدار خود در سال ۱۳۴۳: برگزاری جشن تاج گذاری و جشن های دوهزار پانصدساله شاهنشاهی، منحل کردن احزاب موجود و ایجاد حزبی واحد به نام رستاخیز.

نکته: امام در طول تبعید در نجف با فرستادن پیام به سران و مردم کشور های اسلامی و تدریس مباحث ولایت فقیه مبانی حاکمیت دینی را ترسیم کردند.

حزب ملل اسلامی و سازمان مجاهدین خلق و سازمان چریک های غذایی خلق چه کسانی بودند؟ ص ۱۳۲ سمت چپ خط چهارم تا به قتل رسیدند. بصورت جداگانه خوانده شوند.

جیمی کارتر و فضای باز سیاسی : در سال ۱۳۵۵ رئیس جمهور آمریکا جیمی کارتر برای کاهش تنفر عمومی از سیاست های ۶به شعار دفاع از حقوق بشر متوسل شد واز شاه خواست تا شکنجه زندانیان را کاهش دهید.

محمدرضا شاه در پاسخ مساعد به خواسته های جیمی کارتر: هویدا را بعد از ۱۳سال برکنار و آموزگار را به نخست وزیری منصوب کرد.

امام خمینی پسرش حاج آقا مصطفی را که در سال ۱۳۵۶ به طرز مشکوکی از دنیا رفت را جهت جامعیت شجاعت امید آینده اسلام می دانست.

درس یازدهم

استقرار نظام جمهوری اسلامی

از فردای پیروزی انقلاب دولت موقت انقلاب به ریاست مهندس مهدی بازرگان شروع به اداره امور کشور کرد .

اقدامات دولت موقت برای استقرار نظام سیاسی جدید :

۱ - تعیین نظام سیاسی : در روزهای ۱۰ و ۱۱ فروردین ۱۳۵۸ برگزار و نتیجه ی آن در ۱۲ اسفند اعلام که بیش از ۹۸ درصد شرکت کنندگان به جمهوری اسلامی رای مثبت دادند.

نکته: روز ۱۲ فروردین در تقویم هجری شمسی به عنوان روز جمهوری اسلامی نام گذاری شده است.

۲ - تدوین قانون اساسی : مردم با حضور در پای صندوق های رای ۷۲ نماینده مجلس خبرگان قانون اساسی را برگزیدند و کار کار تدوین را از مرداد ۱۳۵۸ آغاز کردند.

تسخیر لانه ی جاسوسی: در زمان تدوین قانون اساسی دانشجویان پیرو خط امام در ۱۳ آبان ۱۳۵۸ سفارت آمریکا را در تهران تسخیر کردند.

هدف دانشجویان از تسخیر سفارت آمریکا: تداوم دشمنی ها و توطئه های دولت آمریکا علیه ی انقلاب اسلامی و دخالت در امور داخلی ایران و اجازه ی ورود به محمدرضا شاه برای سفر به آن کشور.

نکته: امام خمینی تسخیر لانه جاسوسی یا سفارت آمریکا را انقلاب دوم خواند.

چرا مهدی بازرگان از ریاست دولت موقت استعفا کرد: به دلیل تسخیر لانه جاسوسی توسط دانشجویان که ایشان با این اقدام موافق نبود. نکته: پس از استعفا بازرگان شورای انقلاب مسئولیت اداره کشور را عهده دار شد.

۳- شکل گیری هئیت دولت بر اساس قانون اساسی جدید: پس از تدوین و تصویب قانون اساسی زمینه ی انتخابات ریاست جمهوری و مجلس شورای اسلامی و تشکیل دولت دائم فراهم شد که در انتخابات ریاست جمهوری در بهمن ۱۳۵۸ ابوالحسن بنی صدر به عنوان اولین رئیس جمهور ایران برگزیده شد و انتخابات مجلس شورای اسلامی در اسفند ۱۳۵۸ برگزار شد و انتخابات اولین دوره مجلس خبرگان در آذر ۱۳۶۱ برگزار و نظام جمهوری اسلامی بطور کامل استقرار یافت.

نکته: پس از شروع به کار مجلس شورای اسلامی ابتدا محمدعلی رجایی به عنوان نخست وزیر معرفی گردید.

۴- تاسیس نهاد های انقلابی توسط امام خمینی:

الف) کمیته ی انقلاب اسلامی با هدف حفظ نظم و امنیت و دستگیری سران جنایتکار رژیم پهلوی.

ب) سپاه پاسداران انقلاب اسلامی با هدف پاسداری از آرمان ها و دستاوردهای انقلاب

ج) جهاد سازندگی باهدف عمران و آبادانی و رفع فقر ار روستاها شکل گرفت

د) کمیته امداد خمینی باهدف حمایت از محرومان و مستضعفان

نکته: اولین نماز جمعه به امامت آیت الله طالقانی در ۵ مرداد ۱۳۵۸ در تهران و سپس در شهرستان ها اقامه گردید .

توطئه ها و تلاش های دشمنان داخلی و خارجی :

۱_ ایجاد آشوب و نا امنی (در خوزستان، کردستان ، سیستان و...)

۲_ ترور شخصیت ها و مردم انقلابی

۳- حمله ی نظامی آمریکا به طبق

۴- طراحی کودتا

۵_ نفوذ

نکته: بعد از انقلاب تسخیر لانه جاسوسی آمریکا خشم دولتمردان آمریکایی رانسبت به انقلاب دوبرابر کرد.

گروهک های تروریستی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران: ۱- فرقان ۲ - مجاهدین خلق

نکته: سازمان مجاهدین خلق پس پیروزی انقلاب تا کنون در حال ضربه زدن به انقلاب (امروزه در فضای مجازی) است.

اهداف آمریکا از حمله به طبرس: تسخیر چند مرکز در تهران و خارج کردن آمریکایی های باز داشتی در ایران.

سازمان نقاب: هواداران وابسته به رژیم پهلوی وشاپور بختیار.

نکته: اولین رئیس جمهور ایران بنی صدر نام داشت که مدت اندکی امام فرماندهی کل قوا و ریاست شورای انقلاب را نیز به او سپرد.

چرا امام بنی صدر را از فرماندهی کل قوا برکنار کرد؟ به دلیل بی تدبیری در جنگ تحمیلی با عراق

نکته: امام خمینی در خرداد ۱۳۶۰ بنی صدر را به دلیل بی تدبیری در جنگ تحمیلی از ریاست جمهوری برکنار کرد.

نکته: شهید محمدعلی رجایی دومین رئیس جمهور ایران و نخست وزیر وقت شهید باهنر ، به دست منافقین ترور شدند و پس از ترور آنها مردم ، آیت الله

خامنه ای را به عنوان سومین رئیس جمهور برگزیدند و ایشان دو روز متوالی در سمت ریاست جمهوری باقی ماند.

هدف تشکیل مجمع تشخیص مصلحت: تا به اختلافات میان مجلس و شورای نگهبان رسیدگی کند.

نکته: امام خمینی در شامگاه ۱۳ خرداد ۱۳۶۸ در سن ۸۷ سالگی به دیدار حق شتافت.

نکته: بعد از رحلت امام خمینی مجلس خبرگان رهبری امام خامنه ای را بعنوان رهبر انقلاب برگزیدند.

درس دوازدهم

جنگ تحمیلی و دفاع مقدس

کشور عراق : پس از تجزیه و فروپاشی امپراتوری عثمانی در جنگ جهانی اول این کشور تحت قیمومیت انگلستان شکل گرفت. نکته: اختلافات مرزی ایران با سرزمین عراق از دوران عثمانی به وجود آمد .

نکته: در سال ۱۹۷۵ (۱۳۵۴ش) برای پایان دادن به اختلافات مرزی بین ایران و عراق دولت الجزایر میانجیگری کرد.

نکته: جنگ تحمیلی (عراق و ایران) در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ با هجوم عراق آغاز شد.

مهمترین اهداف صدام از حمله به ایران را بنویسید؟ ص ۱۵۱ بالای صفحه سمت چپ قسمت های ۱ و ۲ و ۳.

صدام با چه انگیزه ای به ایران حمله کرد؟ صدام با توهم که نیروهای مسلح ایران آمادگی و توان مقابله با ارتش او را ندارند با پشت گرمی و حمایت های آمریکا و شوروی سابق که تصور میکرد که در مدت کوتاهی به به اهداف خود میرسد به ایران حمله کرد.

واکنش سازمان ملل نسبت به هجوم عراق به ایران: هیچ اقدامی را در برابر این حمله نشان نداد.

کدام کشورها بصورت آشکار و پنهان به عراق کمک میکردند: آمریکا، شوروی، فرانسه، آلمان، انگلستان.

نکته: دریا دجلان ایران در عملیاتی موسوم به مروارید خ اسکله های عراق را منهدم و نیروی دریایی عراق را نابود کردند.

نکته: امان خمینی به عنوان فرمانده ی کل قوا فرمان شکستن محاصره آبادان را صادر کردند.

نکته: اوج حماسه ی دفاع مقدس ملت ایران در عملیات بیت المقدس سوم خرداد ۱۳۶۱ با آزادسازی خرمشهر از اسارت عراق رقم خورد.

اوضاع جنگ پس از آزادسازی خرمشهر: از یک سو موفقیت های نظامی رزمندگان ایران ادامه یافت و از سوی دیگر حامیان خارجی صدام برای جلوگیری از سقوط رژیم بعثی انواع تجهیزات نظامی در اختیار عراق گذاشتند.

چند مورد از شهرهای ایران که صدام از بمب شیمیایی استفاده کرد : شهر سردشت آذربایجان غربی ، دالاهو در استان کرمانشاه و حلبچه در کردستان عراق.

چند مورد از شخصیت های دفاع مقدس که امروز به نماد رشادت و مقاومت مردم سوریه و عراق علیه داعش تبدیل شدند: سپهبد شهید حاج قاسم سلیمانی، سردار شهید حسین همدانی، سردار شهید حسن شاطری.

نقش مردم ایران در دفاع مقدس : (۱) حضور مستقیم در خط مقدم جبهه (۲) مشارکت در تامین بخشی از هزینه های مادی.

نقش زنان ایرانی در دفاع مقدس : ص ۱۵۹ پایین صفحه قسمت های ۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵.

نکته: در تیرماه ۱۳۶۷ امام خمینی پس از مشورت با فرماندهان و مسئولان کشور به منظور پایان دادن جنگ تحمیلی قطعنامه ی ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل متحد را پذیرفت.

نکته: در سال ۱۳۷۰ سازمان ملل متحد رسماً رژیم بعثی عراق را به عنوان متجاوزتر جنگ معرفی کرد.

مهمترین اقدامات مجاهدین خلق در دوران دفاع مقدس: ص ۱۶۱ پایین صفحه و ص ۱۶۲ بالای صفحه قسمت های ۱ تا ۵.

دستاوردهای نظامی دفاع مقدس: ص ۱۶۲ قسمت ۱ تا ۵.

دستاوردهای فرهنگی معنوی دفاع مقدس: ص ۱۶۲ قسمت ۱ و ۲ آخر صفحه .